

YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA VUOSILLE 2015–2019

Päivitys vuodelle 2017

1 YLEINEN OSA	4
1.1. Valvontasuunnitelman laatiminen ja hyväksyminen	4
1.2. Valvontasuunnitelman sisältö.....	5
1.3. Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytetty aika	5
1.4. Valvontakohtetyyppien riskinarviointi ja riskiluokitus sekä valvontakohtetyyppien tarkastustiheys	5
1.5. Näytteenoton ja valvontaprojektin ohjaus.....	6
1.6. Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.....	6
1.7. Henkilökunnan pätevyys ja koulutus	6
1.8. Tietojärjestelmä.....	6
1.9. Toiminta ja laatujärjestelmä.....	7
1.10. Varautuminen erikoistilanteisiin	7
1.11. Viestintäsuunnitelma	7
1.12. Valvonnan maksullisuus.....	7
1.13. Laki säädösperusteet.....	8
2 ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA VUODELLE 2017.....	9
2.1. Valvontakohteet.....	9
2.2. Valvontakohteiden hyväksymis- ja ilmoitusmenettely.....	9
2.3. Valvontakohteiden tarkastustiheys	9
2.4. Tarkastussuunnitelma	9
2.5. Tarkastuksen sisältö.....	9
2.6. Eläinperäisten elintarvikkeiden ensisaapumistoimijoiden valvonta.....	10
2.7. Näytteenottosuunnitelma.....	10
2.8. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	11
2.9. Tutkimuslaboratoriot.....	11
2.10. Valvontakirjanpito.....	11
2.11. Hallinnolliset pakkokeinot	11
2.12. Varautuminen ruokamyrkytys-epidemioiden selvittämiseen	12
2.13. Tiedottaminen.....	12
2.14. Maksullisuus.....	12
2.15. Koulutus	12
2.16. Laki – ja säädösperusteet	12
3 TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA VUODELLE 2017	14
3.1. Yleistä	14
3.2. Valvontaohjelman sisältö.....	14
3.3. Suunnitelmallisuuden ja valvontaohjelman tavoitteet	14
3.4. Suunnitelman ja valvonnan luonteesta.....	14
3.5. Tarkastukset ja niiden sisältö	14
3.6. Kohteen tarkastukseen kuuluu	15
3.7. Tarkastuksesta suoritettava dokumentin kirjoittaminen	15
3.8. Valvontakohteiden riskinarviointi, riskiluokitus ja tarkastustiheys	15
3.9. Tarkastukseen käytettävä aika	15
3.10. Näytteenotto.....	16
3.11. Terveydensuojelun painopistealueet 2017	17
3.13. Koulutus	17
3.14. Viestintä	17
3.15. Laatujärjestelmä.....	17
3.16. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	17
3.17. Raportointi.....	18
3.18. Laki- ja säädösperusteet	18
4. TUPAKKALAIN VALVONTASUUNNITELMA VUODELLE 2017	20
4.1 Yleistä	20

4.2 Tupakkalain mukaiset valvontatehtävät.....	20
4.3 Hakemusten ja ilmoitusten käsittely	21
4.4 Myyntiluvan peruuttaminen	21
4.5 Tarkastukset ja valvonnan painopisteet	22
Taulukko 1. Tupakkalain kohdetyyppien tarkastustiheys ja tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika.	22
Taulukko 2. Tupakkalain valvonnan painopisteet valvontakaudella 2017	22
4.6 Näytteenotto ja valvontanäytteet.....	23
4.7 Lupa- ja valvontamaksut	23
4.8 Tupakkalain siirtymäajat vuonna 2017.....	23
4.9 Laki- ja säädöspäerusteet.....	24

1 YLEINEN OSA

Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö ja valtioneuvoston asetus kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta (665/2006) edellyttävät kunnallisia valvontayksiköitä laatimaan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman. Keskusvirastot Elintarviketurvallisuusvirasto Evira, ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira ohjaavat kuntia laatimaan ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman, jossa tulee olla kirjattuna ympäristöterveydenhuollon eri osa-alueiden valvonta lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Keskusvirastojen tavoitteena on yhtenäistää ympäristöterveysvalvontaa myös valtakunnallisesti. Valvontaohjelma on edellytys valvonnasta perittäville maksuille.

Tunturi–Lapin ympäristöterveydenhuollon toimialue on Enontekiön, Kittilän, Muonion ja Sodankylän kunnat. Asukasmäärä on n. 19500 henkeä. Kittilässä sijaitseva Levi on alueen suurin matkailukeskus. Enontekiöllä, Muoniossa ja Sodankylässä matkailukeskittymiä on useita eri puolilla kuntia.

Ympäristöterveydenhuollosta vastaa Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon jaosto, jonka alaisena vuonna 2017 toimivat ympäristöterveyspäällikkö, joka toimii myös terveystarkastajana (0,6 htv), viisi kunnaneläinlääkärinä, valvontaeläinlääkärinä, joka toimii myös praktikkoeläinlääkärinä (0,4 htv) ja 2 terveystarkastajaa. Aiempien vuosien terveystarkastajien resurssivaje on huomioitu suunnitelmassa vuodelle 2017. Resurssija on lisätty vuodesta 2016 yhdellä määräaikaisella terveystarkastajalla vuodelle 2017. Valvontaresurssitiedot päivitetään valtakunnalliseen ympäristöterveydenhuollon valvontayksikötietojen hallintajärjestelmään VYHAan. Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon jaosto on delegoinut 14.9.2016 § 9 tehdyllä päätöksellä päätösvaltaa viranhaltijoille. Ympäristöterveyspäällikön sijaisena toimii lomien yms. poissaolojen aikana ympäristöterveydenhuollon jaoston nimeämä kunnaneläinlääkäri Kittilästä.

Ympäristöterveydenhuollon jaostossa on edustus kaikista yhteistoiminta-alueen kunnista. Sodankylästä 3 jäsentä, Kittilästä 2 jäsentä, Enontekiöltä ja Muoniosta kummastakin 1 jäsen. Jaoston puheenjohtaja on Kittilästä ja varapuheenjohtaja vuorotellen Enontekiön ja Muonion kunnista.

Ympäristöterveydenhuollon valvonnan lainsäädäntömuutokset: tupakkalaki uudistui elokuussa 2016 ja terveydensuojelulain muutos tulee voimaan vuoden 2017 alussa. Elintarviketurvallisuusvirasto on uudistanut elintarvikevalvonnan kohteiden riskiluokitusta.

1.1. Valvontasuunnitelman laatiminen ja hyväksyminen

Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman hyväksyy Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon jaosto. Suunnitelma on laadittu ottaen huomioon eri lakien mukaiset keskusvirastojen ohjeet ja valvonnan painopistealueet sekä paikalliset olosuhteet ja elinkeinorakenne.

Ohjelmakauden 2015–2019 valtakunnallinen teema on valvonnan vaikuttavuus.

Ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelmassa valvonnan vaikuttavuutta edistetään tällä ohjelmakaudella seuraavia tavoitteita toteuttamalla:

- valvonnan riskiperusteisuuden ja tehokkaan kohdentamisen varmistaminen

- arviointi- ja ohjaukseyntien käyttöön ottaminen
- valvonnan maksullisuuden edistäminen
- tietojärjestelmien kehittäminen ja hyödyntäminen
- valvonnan näkyvyyden varmistaminen.

Ympäristöterveydenhuollon jaoston hyväksymä ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma vuodelle 2017 toimitetaan Lapin aluehallintovirastolle 31.12.2016 loppuun mennessä.

1.2. Valvontasuunnitelman sisältö

Jäljempänä olevat toimialakohtaiset valvontasuunnitelmat sisältävät valvontasuunnitelma-asetuksen (665/2006) 3 §:ssä määritellyt seuraavat kohdat:

- 1) tarkastuksen sisällön määrittely
- 2) valvontakohteiden tai valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet
- 3) tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan
- 4) kunnan toimesta tapahtuvan näytteenoton ja näytteiden tutkimisen
- 5) valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin.

Eri lakien mukaisten valvontaohjelmien vähimmäisisällöstä ja ohjelmien toteutumisen arvioinnista säädetään toimialakohtaisissa säädöksissä.

1.3. Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytetty aika

Tarkastus voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä. Tarkastustoiminnan avulla selvitetään valvottavan kohteen tai toiminnan vaatimustenmukaisuutta. Tarkastusaikaan vaikuttaa tarkastuksen sisällön laajuus ja tarkastusaikaan katsotaan kuuluvaksi varsinaisen kohteessa tehdyn tarkastuksen lisäksi tarkastukseen valmistautuminen ja tarkastuskertomuksen laatiminen.

Toimialakohtaisiin valvontasuunnitelmiin on kirjattu valvontakohteiden tarkastustiheys osittain riskinarviointiin ja osin toimintatyyppien mukaan. Valvontasuunnitelmaan kirjatut tarkastukset ovat säännöllistä tarkastustoimintaa. Kaikkia tarkastuksia ei voi ennalta suunnitella. Tarkastuksia on tarpeen tehdä myös muusta syystä, esimerkiksi uudet kohteet, toimijan vaihtuminen, valitusten perusteella tai erityistilanteisiin liittyen.

1.4. Valvontakohdetyyppien riskinarviointi ja riskiluokitus sekä valvontakohdetyyppien tarkastustiheys

Elintarvikehuoneistojen ja elintarvikelaitosten osalta tarkastustiheys perustuu pääosin kohdekohtaiseen riskinarviointiin. Elintarvikevalvonnan osalta riskinarviointi pohjautuu Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran riskinarviointiohjeeseen. Eviran ohjeistama riskiluokka ja tarkastustiheys ovat saatavissa suoraan Tervekuu – ohjelmasta. Lopullisessa riskinarvioinnissa ja tarkastustiheydessä huomioidaan mm. valvontahistoria ja toiminnan kausiluonteisuus. Tupakkalain ja terveydensuojelulain mukaisessa valvonnassa tarkastustiheys perustuu keskusvirastojen ohjeissa annettuihin keskimääräisiin tarkastustiheyksiin valvontakohdetyypeittäin. Lisäksi on huomioitu valvontayksikössä käytävissä olevat resurssit. Jatkossa tavoitteena on arvioida jokaisen valvontakohteen riskit erikseen kaikilla toimialueilla.

Kohdekohtainen tarkastustiheys riippuu kohteen tosiasiallista riskeistä. Esimerkiksi hyvin

toimiva omavalvonta tai vastaava muu kohteessa tehtävä sisäinen valvonta, laadunvalvonta tai käyttötarkkailu vähentää riskiä ja tätä kautta suunnitelmallisten tarkastusten tiheyttä. Toisaalta toimijan laiminlyönnit tai toistuvat valitukset voivat olla peruste nostaa tarkastustiheyttä.

1.5. Näytteenoton ja valvontaprojektin ohjaus

Toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa on huomioitu vuosittaisten valvontaprojektien toteuttaminen. Ympäristöterveydenhuollon projektit voivat olla osa valtakunnallista tai alueellista valvontaprojekteja. Paikallisia ympäristöterveydenhuollon projekteja ei sisälly suunnitelmavuodelle 2017. Toimialakohtaisiin valvontasuunnitelmiin sisältyy näytteenottosuunnitelma. Suunnitelmalliseen valvontaan liittyvän näytteenoton kustannuksista osa kohdistuu toiminnanharjoittajalle ja osa on nk. viranomaisnäytteitä, joiden kustannuksista vastaa ympäristöterveydenhuolto.

Ympäristöterveydenhuollon ottamat elintarvikenäytteet toimitetaan tutkittavaksi Elintarviketurvallisuusviraston Eviran hyväksymiin laboratorioihin. Elintarvikenäytteet toimitetaan ScanLab Oy:n laboratorioon Ouluun. Sisäilmaan liittyvien tutkimusten laboratorioina käytetään pääosin Työterveyslaitoksen laboratorioita. Huoneilman radonnäytteet tutkitaan STUK:n laboratoriossa. Vesinäytteet toimitetaan Eviran hyväksymään Ahma Ympäristö Oy:n talousvesilaboratorioon Rovaniemelle.

1.6. Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Ympäristöterveydenhuollon jaosto arvioi ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutumisen vuosittain maaliskuun loppuun mennessä. Elintarvikevalvontasuunnitelman osalta arviointi tehdään tammikuun loppuun mennessä. Toteutumisen arvioinnissa kuvataan tarkastusten kattavuus ja määrä valvontakohtatyypeittäin. Toteutumista arvioidaan sanallisesti ja samalla esitetään toimenpide-ehdotuksia tulevaa vuotta ja suunnitelmaa ajatellen.

Valvonnan toteutuminen ja vuosittainen tulojen kohdentaminen raportoidaan valtakunnalliseen ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmään VYHAAan. Lisäksi eri valvontasektoreiden valvontatiedot kirjataan valtakunnalliseen VATI-valvontatietojärjestelmään.

1.7. Henkilökunnan pätevyys ja koulutus

Henkilöstö täyttää valvontaviranomaisille lainsäädännössä (elintarvikelaissa 35 §, terveydensuojelulaissa 7 §, eläinlääkintähuoltolaissa 10 § ja kansanterveyslaissa 41 §) asetetut pätevyysvaatimukset.

Henkilökunta osallistuu alansa koulutuksiin tarpeen ja tarjonnan mukaan.

1.8. Tietojärjestelmä

Valvontakohteet on rekisteröity TerveKuu -tietojärjestelmään. Rekisteriin kirjataan kohteen tiedot ja kohdetta koskevat valvontatapahtumat mm. päätökset, todistukset, tarkastukset ja näytteenotot sekä yhteydenotot. Tietojärjestelmän avulla tiedot siirretään valtakunnallisiin ympäristöterveydenhuollon kohdetietojärjestelmiin (KUTI- ja YHTI -tietojärjestelmiin).

Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmä – VYHAN avulla hallinnoidaan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietoja sekä raportoidaan valvontasuunnitelman toteutuminen.

1.9. Toiminta ja laatujärjestelmä

Elintarvikelaissa ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 882/2004 on erikseen säädetty, että viranomaisella tulee olla valvontatoimintaansa sopiva laatujärjestelmä. Lisäksi valvonta-asetuksen mukaan viranomaisen on huolehdittava, että sen toimintaa tarkastetaan eli auditoidaan säännöllisesti. Auditointien tarkoituksena on

- todentaa, että valvonta toteutuu lainsäädännön asettamien vaatimusten mukaisesti;
- selvittää valvonnan toimivuutta, tehokkuutta ja yhtenäisyyttä; sekä
- tunnistaa valvonnan kehitystarpeita ja vahvuuksia.

Laatujärjestelmä selkeyttäisi johtamista, henkilökunnan perehdyttämistä, valvontaprosesseja, toimintoja ja valvonnan kehittämistä. Tuleva maakuntauudistus huomioiden Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon laatujärjestelmän laatiminen keskitetään tärkeimpiin osa-alueisiin.

1.10. Varautuminen erikoistilanteisiin

Keskeiset lait, jotka velvoittavat kuntia varautumaan ympäristöterveydenhuollon erityistilanteisiin ovat terveydensuojelu- ja elintarvikelaki.

Ympäristöterveydenhuollolla on suunnitelma erityistilanteisiin varautumisesta. Erityistilannesuunnitelmaan päivitetään säännöllisesti. Vuonna 2017 erityistilannesuunnitelmassa pääpaino on edelleen talousveden laadun turvaamisessa.

1.11. Viestintäsuunnitelma

Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuolto tiedottaa, ohjaa ja neuvoo paikallisia yrityksiä ja muita yhteistyötahoja lainsäädännössä annettujen vaatimusten noudattamiseksi sekä elinympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden turvaamiseksi. Viestinnän osa-alueita ovat asiakaspalvelu, kohderyhmien opastus ja kouluttaminen sekä tiedottaminen eri keinoin ja eri tilanteissa. Viestinnän kohderyhmiä ovat kuntalaiset, elinkeinonharjoittajat, toiset viranomaiset ja muut asiakkaat.

Tiedottamisvelvollisuudesta säädetään terveydensuojelulain 6 §:ssä ja elintarvikelain 33 §:ssä. Epidemioista tiedottaminen tapahtuu tartuntatautihoitoryhmän tiedotusmallin mukaisesti ottaen huomioon ympäristöterveydenhuollon erityistilanteiden ja poikkeusolojen suunnitelmassa huomioitavat asiat tiedottamisesta.

Ympäristöterveydenhuollon verkkosivut www.tunturilapinyth.fi päivitetään vastaamaan muuttuvaa lainsäädäntöä. Yksikön sisäisessä viestinnässä käytetään tavanomaisten yhteydenpitovälineiden lisäksi työkokouksia, joita tullaan järjestämään myös verkkokokouksina.

1.12. Valvonnan maksullisuus

Kaikki ympäristöterveydenhuollon valvontasektorit ovat maksullisuuden piirissä.

Ympäristöterveydenhuollon jaosto hyväksyy ympäristöterveydenhuollon maksutaksat.

Valvontasuunnitelmaa ohjaavat keskusvirastot pitävät tärkeänä, että kertyneet tulot kohdistetaan kunnallisen ympäristöterveydenhuollon valvonnan voimavarojen kehittämiseen.

1.13. Laki säädöspäruusteet

Elintarvikelaki (23/2006) 48 §

Eläinlääkintähuoltolaki (765/2009) 10 §

Terveydenhuoltolaki (1326/2010) 21 §

Terveydensuojelulaki (763/1994) 6 §

Tupakkalaki (549/2016) 84 §

Valtioneuvoston asetus kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta (665/2006)

2 ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA VUODELLE 2017

2.1. Valvontakohteet

Tunturi–Lapin ympäristöterveydenhuollon toiminta-alueella on yhteensä 385 elintarvikelain mukaista elintarvikehuoneistoa. Alueella toimii viisi kala-alan laitosta ja neljä liha-alan laitosta. Varsinaisten elintarvikehuoneistojen lisäksi alueella on monia ohjelmapalveluyrityksiä, joiden toimintaan kuuluu ruokailun järjestäminen maastossa. Ympäristöterveydenhuollolla on käytössään Tervekuu-ohjelma, joka mahdollistaa ajantasaisen rekisterin ylläpitämisen toimijoista. Ohjelman eri ominaisuuksia pyritään hyödyntämään mahdollisimman tehokkaasti.

2.2. Valvontakohteiden hyväksymis- ja ilmoitusmenettely

Uusien elintarvikehuoneistojen ilmoitusten käsittelystä ympäristöterveydenhuolto antaa todistuksen. Laitosten hyväksymisestä tehdään päätös. Hyväksymispäätökset ja ilmoitusten käsittely tehdään viimeistään kuukauden kuluessa hakemusten tai ilmoituksen saapumispäivästä. Saapumispäiväksi katsotaan päivämäärä jolloin tarvittaessa pyydyt täydentävät asiakirjat tai selvitykset ovat saapuneet ympäristöterveydenhuoltoon.

2.3. Valvontakohteiden tarkastustiheys

Eviran ohjeeseen (elintarvikehuoneiston riskiperusteinen valvonta) perustuva valvontakohdekohtainen riskinarviointi aloitettiin vuonna 2016. Riskinarviointityö valmistuu kaikkien elintarvikevalvonnan kohteiden osalta vuonna 2017. Valvonnan tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon myös toimijan valvontahistoria ja toiminnan kausiluonteisuus. Tarkastustiheydet vuodelle 2017 on esitetty toimintatyypeittäin liitteessä 1. Ympäristöterveydenhuolto tiedottaa elintarviketoimijoita riskinarviointiin perustuvasta tarkastustiheydestä vuoden 2017 tarkastuskertomuksissa.

2.4. Tarkastussuunnitelma

Vuoden 2017 painopisteenä on elintarvikevalvontakohteiden riskinarviointi kaikkien elintarvikevalvonnan kohteiden osalta.

Osalle Tunturi–Lapin ympäristöterveydenhuollon elintarvikevalvonnan kohteiden toiminnan kausiluonteisuus. Kausiluonteisena toimintana pidetään, kun toimintaa on alle kuusi kuukautta vuodessa.

2.5. Tarkastuksen sisältö

Tarkastukseen valmistautuminen ja asiakirjoihin perehtyminen, tarkastetaan

- valvontakohdetta koskevat asiapaperit ja mahdolliset lupaehdot
- omavalvontasuunnitelman mahdollisesti liittyvät ehdot ja määräykset
- mahdolliset valvontakohteelle annetut huomautukset tai määräykset
- valvontakohteesta otettujen viranomaisnäytteiden ja tiedoksi satujen omavalvontanäytteiden tutkimustulokset
- mahdolliset edellisen tarkastuksen jälkeen kirjatut valitukset tms.

Tarkastus, jonka sisältöön vaikuttavat kohde ja siellä harjoitettava toiminta

- harjoitettavien toimintojen tarkastus; onko harjoitettava toiminta myönnetyn luvan ja tehdyn ilmoituksen mukaista
- omavalvonnan toteuttamisen tarkastus ja päivittämistilanteen sekä toimintojen laajuudesta ja luonteesta riippuvan omavalvonnan toimivuuden tarkastus; suoritettujen mittausten ym. dokumentoinnin toteutuminen
- rakenteellisen hygienian tarkastus, johon kuuluu mm. tilojen, laitteiden ja välineiden kunnan sekä puhtauden arviointi
- toimintatapojen hygienian tarkastus; henkilökunnan työskentelyhygienian ja elintarvikkeiden käsittelyyn liittyvien riskien arviointi
- henkilökuntaa koskevien vaatimusten toteuttaminen, jos käsitellään helposti pilaantuvia pakkaamattomia elintarvikkeita (hygieniaosaamistodistukset, tartuntatautilain mukaiset terveystodistukset)
- tuotteiden määräyksen mukaisuuden valvonta; pakkausmerkinnät ja laboratoriotutkimuksista saatava tieto
- jäljitettävyyden toteutumisen tarkastus

Tarkastuksella käytetään Eviran laatimia malliasiakirjoja.

Jokaisesta tarkastuskäynnistä tehdään tarkastuskertomus tai muu dokumentti. Tarkastuskertomus toimitetaan elintarvikealan toimijalle ja tallennetaan terveKuu – tiedonhallintajärjestelmään.

Viranomaisnäytteiden tutkimustuloksista lähetetään kopio toimijalle, tutkimustulos merkitään tietojärjestelmään ja alkuperäinen tutkimustulos arkistoidaan. Jos elintarvikenäyte arvioidaan tutkimuksissa laadultaan huonoksi, otetaan toimijaan yhteyttä ja kehoitetaan selvittämään ja poistamaan todennäköinen syy huonoon laatuun.

Eläinperäisiä elintarvikkeita valmistavien laitosten valvontatiheys määritetään riskinarvion perusteella pohjautuen Eviran ohjeeseen "Elintarvikehuoneiston riskiluokitus ja valvontatarpeen määrittäminen" sekä tarkastusten tuloksiin. Laitosten valvontatiheyteen vaikuttavat laitoksen tuotantomäärä, valmistettavat tuotteet, omavalvonnan toimivuus. Tarkastukset ovat Oiva-tarkastuksia, jotka tehdään hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen Oiva-ohjeistusta. Yhdellä tarkastuksella käydään läpi vähintään neljä arviointikohtaa Oiva-raportista ja kaikki arviointikohdat tarkastetaan vähintään kolmen vuoden välein. Tarkastuksilla painotetaan niitä osa-alueita, joissa on ollut puutteita aikaisemmilla tarkastuksilla.

2.6. Eläinperäisten elintarvikkeiden ensisaapumistoimijoiden valvonta

Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuolto ja Evira ovat solmineet sopimuksen eläimistä saatavien elintarvikkeiden ensisaapumisvalvontaa. Evira on ilmoittanut valvontaan tulevan muutoksia vuonna 2016 siten, että tarkastukset tullaan kohdistamaan salmonellaeritystakuutuotteisiin. Kuntasopimukset ensisaapumisvalvonnan järjestämisestä tullaan päivittämään ja sen myötä korvaus tarkastusten suorittamisesta muuttuu. Tunturi-Lapin alueen ensisaapumistoimijat eivät tuo maahan salmonellaeritystakuutuotteita.

2.7. Näytteenottosuunnitelma

Omaavalvonnassa toimivuuden varmistamiseksi voidaan ottaa tarvittaessa näytteitä myynnissä tai tarjolla olevista elintarvikkeista tai puhtausnäytteitä hygieenisen tason todentamiseksi. Näytteenoton perusteena voi olla elintarvikelain mukainen omaavalvonnassa toimivuuden valvonta, jolloin näytteenoton ja tutkimusten kustannuksista vastaa elinkeinonharjoittaja. Näytteenoton perusteena voi olla myös valtakunnalliset tai alueelliset kartoitukset tai valitusnäytteet, eli ns. viranomaisnäytteet, joiden ensisijainen tarkoitus on muu kuin omaavalvonnassa valvonta. Viranomaisnäytteet kustannetaan julkisin varoin.

Elintarvikelain mukaisissa elintarvikehuoneistoissa voidaan ottaa elintarvikkeista viranomaisnäytteiden lisäksi omaavalvonnassa valvontanäytteitä, jos yrityksen omaavalvonta ei toimi tyydyttävästi. Kyseisistä elintarvikenäytteistä näytteenotto- ja tutkimuskustannukset maksaa toimija.

Näytteenottoa tehdään vain erityisin perustein, esimerkiksi valituksiin perustuen. Mahdollisten ruokamyrkytys-epidemioiden varalta ei ole erikseen varattu varoja tutkimuskustannuksiin vuodelle 2017. Kustannukset pyritään kattamaan talousarvion menokohdasta 4430.

2.8. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Ympäristöterveydenhuollonjaosto arvioi elintarvikevalvonnassa toteutumisen vuosittain tammikuun loppuun mennessä osana ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontasuunnitelman toteutumista. Valvonnassa kattavuus ja toteutuminen arvioidaan tällöin toimialakohtaisesti valvontakohdetyypeittäin.

2.9. Tutkimuslaboratoriot

Elintarvikenäytteet tutkitaan Eviran hyväksymissä laboratorioissa, pääasiassa Scan Lab Oy laboratorioissa Oulussa. Erityistilanteissa, kuten taudinaiheuttaja-tutkimuksissa, näytteet lähetetään Eviran laboratorioon.

2.10. Valvontakirjanpito

Jokaisesta tarkastuksesta täytetään kohteessa valvontalomake ja tarkastuskertomus laaditaan kohteessa tai toimistolla. Valvontaa koskevat muistiot ja puhelinneuvonta kirjataan Tervekuu-ohjelmaan.

Elintarvikehuoneiston todistukset, elintarvikelaitosten päätökset, viranomaisnäytteiden tutkimustulokset ja arviointiraportit arkistoidaan. Kirjaamiseen käytetään Tervekuu-ohjelmaa.

2.11. Hallinnolliset pakkokeinot

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään elintarvikevalvonnassa silloin, kun elintarvikealan toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikemääräysten täyttämiseksi, eivätkä muut valvontatoimenpiteet elintarvikealan toimijan velvoittamiseksi noudattamaan elintarvikemääräyksiä ole riittäviä. Määräysten antamiseen liittyy asianosaisen hallintolain mukainen kuuleminen, ellei kyseessä ole kiireellisiä toimia aiheuttava pakkokeino eikä kuulemista voida suorittaa. Pakkokeinojen käytössä noudatetaan Elintarvike-turvallisuusvirasto Eviran ohjetta elintarvikelain mukaisten hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä.

Ympäristöterveyspäällikölle, valvontaeläinlääkärille, terveystarkastajalle ja kunnaneläinlääkärille on delegoitu elintarvikelain (23/2006) luvun 7 hallinnolliset pakkokeinot pykälien 55, 56, 57, 58, 59 ja 60 § toteuttaminen tarvittaessa.

2.12. Varautuminen ruokamyrkytys-epidemioiden selvittämiseen

Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon jaosto on nimennyt erityistilannesuunnitelmissa selvitystyöryhmät, jotka käsittelevät ruokamyrkytys-epidemiat. Elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden epäily- ja selvitysilmoitukset tehdään ruokamyrkytys-epidemiarekisteritietojärjestelmään (RYMY-tietojärjestelmään). RYMY on Eviran ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) yhteinen raportointijärjestelmä.

2.13. Tiedottaminen

Tiedotuksessa käytetään omia verkkosivuja www.tunturilapinyth.fi, elintarviketurvallisuusviraston ja mahdollisesti valvontayksikön tuottamaa materiaalia.

Elintarvikenäytteet tutkinut laboratorio ilmoittaa näytteen tulokset toimijalle ja elintarvikevalvontaviranomaiselle. Mikäli tutkimuksen perusteella tuote on elintarvikkeeksi kelpaamaton, määrätään tuote myynti- tai tarjoilukieltoon ja selvitetään tuotteen pilaantumiseen johtavat syyt. Jos pilaantunut tuote on aiheuttanut ruokamyrkytys-epidemian, tartuntatautien johtoryhmän tehtävänä on tiedottaa asiasta asukkaille ja tiedotusvälineille.

2.14. Maksullisuus

Valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista peritään Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon jaoston hyväksymän taksan mukainen maksu.

2.15. Koulutus

Terveystarkastajat osallistuvat vuoden 2017 aikana alueellisille ympäristöterveydenhuollon koulutuspäiville ja mahdollisesti valtakunnallisille koulutuspäiville. Mahdollisuuksien mukaan eläinlääkärit ja terveystarkastajat osallistuvat aluehallintoviraston ja muiden tahojen järjestämille elintarvikevalvontaa koskeville koulutuspäiville. Vuosittain 1-2 eläinlääkäriä on osallistunut valtakunnallisille eläinlääkäripäiville.

2.16. Laki – ja säädösperusteet

- Elintarvikelaki (23/2006)
- Valtioneuvoston asetus elintarvikevalvonnasta (420/2011)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarviketietojen antamisesta kuluttajille (834/2014)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus laitosten elintarvikehygieniasta (795/2014)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta (1367/2011)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikkeiden alkutuotannon elintarvikehygieniasta (1368/2011)
- Valtioneuvoston asetus eräistä elintarviketurvallisuusriskeiltään vähäisistä toiminnoista (1258/2011)

- Maa- ja metsätalousministeriön asetus ensisaapumistoiminnasta (118/2006)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus lihantarkastuksesta (590/2014)
- Valtioneuvoston asetus eräistä elintarvikevalvonnan maksuista (1040/2007)
- Laki eläimistä saatavista sivutuotteista (517/2015)
- Valvonta-asetus (EY) nro 882/2004
- Yleinen elintarvikevalvonta-asetus (EY) nro 178/2002
- Elintarvikehygieniä-asetus (EY) nro 852/2004
- Eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygienia-asetus (EY) nro 853/2004
- Eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetus (EY) nro 854/2004
- Asetus elintarvikkeiden mikrobiologisista vaatimuksista (EY) nro 2073/2005
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1169/2011, elintarviketietojen antamisesta kuluttajille, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 1924/2006 ja (EY) N:o 1925/2006 muuttamisesta sekä komission direktiivin 87/250/ETY, neuvoston direktiivin 90/496/ETY, komission direktiivin 1999/10/EY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/13/EY, komission direktiivien 2002/67/EY ja 2008/5/EY sekä komission asetuksen (EY) N:o 608/2004 kumoamisesta
- Asetus tiettyjen tarttuvien spongiformisten enkefalopatioiden ehkäisyä, valvontaa ja hävittämistä koskevista säännöistä (EY) nro 999/2001 (TSE-asetus)
- Asetus salmonellan ja muiden tiettyjen elintarvikkeiden kautta tarttuvien tiettyjen zoonoosien aiheuttajien valvonnasta (EY) nro 2160/2003
- Asetus muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden terveys säännöistä (EY) nro 1774/2002

3 TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA VUODELLE 2017

3.1. Yleistä

Terveydensuojelulain tarkoituksena on ylläpitää ja edistää väestön ja yksilön terveyttä. Lain tavoitteena on myös ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveydensuojelulain mukaan päävastuu terveydensuojelun toteuttamisesta on kunnilla.

3.2. Valvontaohjelman sisältö

Toimialakohtaisen valvontaohjelman sisällön määrittelevät sekä terveydensuojelulaki että Valtioneuvoston asetus ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisista valvontaohjelmista.

3.3. Suunnitelmallisuuden ja valvontaohjelman tavoitteet

Tavoitteena on lisätä ympäristöterveydenhuollon lakien edellyttämän valvonnan suunnitelmallisuutta, tehokkuutta ja laatua.

3.4. Suunnitelman ja valvonnan luonteesta

Valvontasuunnitelmaan sisältyvän säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava muu valvontayksikön tehtävänä oleva terveydensuojelulain tarkoittama valvonta ja siihen varattavat henkilöresurssit ja työaika. Tällaista muuta valvontaa, mikä ei vaadi säännöllisyyttä, ovat erilaiset suunnitelmaan sisältymättömät yllättävät valvontatapaukset, asumisterveyteen liittyvät tarkastukset ja mittaukset, epidemiaselvitykset, asiakkaiden valitukset sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet. Myös toimiminen terveydensuojeluasioiden asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana sekä toiminnan kehittäminen ja erilaiset raportointitehtävät vaativat voimavaroja. Terveydensuojelulain 8 §:ssä määriteltyihin erityistilanteisiin varautumiseen ennakolta yhdessä muiden viranomaisten ja laitosten kanssa tulee varata riittävästi aikaa.

Resurssien turvaaminen ja jako paikallistasolla:

- kaikkien toimialojen suunnitteluun ja perustarkastuksiin on varattava riittävä aika.
- tehtävistä on säädetty eritasoisissa säädöksissä, mutta kaikkea valvontaa on suunniteltava ja tehtävä.
- kokemukseen ja riskinarviointiin perustuen mm. tarkastuksiin ja erityistilanteisiin varataan tarvittava aika.
- ilmoitusten, valitusten ja toimenpidepyyntöjen johdosta tehtäviin valvonnan tarkastuksiin varataan tarvittava aika.

Yksityiskohtainen resurssitarve erivalvontasektoreilla määritetään vuoden 2017 alussa.

3.5. Tarkastukset ja niiden sisältö

Terveydensuojelulain mukaisen valvontatarkastuksen tavoitteena on selvittää terveysvaaran tai haitan esiintyminen, eli aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä ja antaa haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset määräykset ja ohjeet.

Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä usein mittauksia ja mahdollisesti näytteenottoa jatkotutkimuksia varten. Tarkastuskohteelle ilmoitetaan tarkastuksesta etukäteen.

3.6. Kohteen tarkastukseen kuuluu

Tarkastukseen valmistautuminen ja asiakirjoihin tutustuminen

- valvontakohtetta koskevat asiakirjat ja mahdolliset lupaehdot
- mahdolliset valvontakohteelle annetut huomautukset tai määräykset
- valvontakohteesta otettujen viranomaisnäytteiden tutkimustulokset
- mahdolliset edellisen tarkastuksen jälkeen kirjatut valitukset tms.

Tarkastus, jonka sisältöön vaikuttavat kohde ja siellä harjoitettava toiminta

- harjoitettavien toimintojen tarkastus: onko toiminta myönnetyn luvan mukaista
- tilojen tarkastus: mm. tilojen, laitteiden ja välineiden kunnon sekä puhtauden havainnointi
- toimintatapojen tarkastus: henkilökunnan työskentelytapojen ja mahdollisten riskein arviointi
- henkilökuntaa koskevien vaatimusten toteuttaminen, mm. talous- ja allasvesihygieenisen osaamisen osoittavat todistukset

Valvontakohteen tarkastuksessa voidaan kohteen eri osa-alueiden tarkastukset tehdä useammalla tarkastuskerralla, mutta pääsääntöisesti kaikkia toimintaan kuuluvia osa-alueita tarkastetaan valvontasuunnitelmaan kuuluvan tarkastuksen yhteydessä. Talousvettä toimittavien laitosten osalta tarkastusten kohteina ovat vedenjakelualueet. Tarkastukseen voi sisältyä useiden vedenottamoiden tarkastuskäyntejä sekä asiakirjatarkastuksia, kuten näytetulosten tarkastuksia.

Talousvettä toimittavien laitosten (asetukset 1352/2015 ja 401/2001) osalta tarkastusten kohteina ovat vedenjakelualueet. Tarkastukseen voi sisältyä useiden vedenottamoiden tarkastuskäyntejä sekä asiakirjatarkastuksia, kuten vedenlaadun tarkastusta vesinäytteiden testausselesteiden perusteella.

3.7. Tarkastuksesta suoritettava dokumentin kirjoittaminen

Tarkastuksista kirjoitetaan aina tarkastuskertomus. Tarkastuskertomukseen kirjataan tarkastustyyppi, tarkastusajankohta, tarkastuksen suorittaja ja läsnäolijat, tarkastuksen toteuttamistapa, tarkastuksen osa-alueet, keskeiset havainnot, toimenpiteet ja sovelletut ohjeet.

3.8. Valvontakohteiden riskinarviointi, riskiluokitus ja tarkastustiheys

Terveydensuojelun valvontasuunnitelmassa noudatetaan valtakunnallisen valvontaohjelman riskiluokitusta ja määriteltyjä tarkastustiheyksiä huomioiden valvontayksikön käytössä olevat resurssit. Kohdekohtaista riskinarviointia tehdään suoritettujen tarkastuksien perusteella ja riskinarviointia kehitetään edelleen.

3.9. Tarkastukseen käytettävä aika

Valvontakohtedetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävään aikaan on huomioitu tarkastuksen tarkoitus, valmistelu, sisältö, mahdolliset asiakirjatarkastukset sekä

tarkastuskertomuksen laatiminen.

3.10. Näytteenotto

Näytteenoton tarpeen arviointi

Terveydensuojelun valvonnassa tukeudutaan usein näytteenottoon ja näytteiden analysointiin laboratorioissa. Viranomaisnäytteet tutkitaan Erivan hyväksymissä laboratorioissa. Talous- ja uimaveden osalta näytteet tutkitaan Ahma ympäristö Oy:n Rovaniemen laboratorioissa. Asumisterveyteen liittyvät näytteet tutkitaan pääosin Työterveyslaitoksen laboratorioissa tai muussa Eviran hyväksymässä laboratorioissa. Terveydensuojelulaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät osin varsin tarkasti tarvittavat näytemäärät ja näytteistä tehtävät analyysit. Vesivälitteisen epidemiaselvitykseen liittyviä näytteitä tutkitaan Ahma ympäristö oy:n laboratorion lisäksi Scan Lab Oy:n laboratorioissa ja Terveysten ja hyvinvointilaitoksen THL laboratorioissa Kuopiossa.

Talousvesi ja uimavesi

Talousveden laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä: sosiaali- ja terveysministeriön asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista ja sosiaali- ja terveysministeriön asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista

Talousvettä toimittavien laitosten näytteenottosuunnitelmat on kirjattu vesihuoltolaitosten valvontatutkimusohjelmiin ja TerveKuu-ohjelmaan. Viranomaisnäytteet ottaa suurimmaksi osaksi AHMA ympäristö Oy toiminnanharjoittajien ja laboratorion välisellä sopimuksella.

Talousvettä toimittavien laitosten näytetulokset raportoidaan vedenjakelualueen tarkkuudella.

Uimavesien laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

Allasvedet

STM asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista

Uimarantavedet

Pienten uimarantojen osalta otetaan vesinäytteet kerran uimakauden (25.6–15.8) aikana.

Sisäilmaongelmiin liittyvä näytteenotto

Sisäilmaongelmien selvittämiseksi näytteitä otetaan joko itse tai kiinteistön omistaja/haltija edellytetään ottamaan näytteitä tarkastuksen yhteydessä. Nämä näytteenotot tulee suorittaa terveydensuojelulain mukaisesti käyttämällä hyväksytyjä ulkopuolisia asiantuntijoita.

Muut näytteet terveysvalvonnassa

Muu suunnitelmalliseen valvontaan liittyvä näytteenotto voidaan kohdistaa tarpeen mukaan esimerkiksi valvontakohteen siivoustoiminnan omavalvonnan toimivuuden ja oman siivoustoiminnan tehokkuuden tarkistamiseen puhtausnäyttein.

Puhtausnäytteet kuten kylpylöiden, saunojen, pesutilojen ja wc-tilojen

3.11. Terveysturvallisuuden painopistealueet 2017

- talousvettä toimittavien laitosten valvontatutkimusohjelmien päivittäminen, riskinarviointi ja valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset.
- koulujen kolmivuotistarkastuksiin osallistuminen
- majoitushuoneistot

3.12. Varautuminen erityistilanteisiin

Terveysturvallisuusviranomaisen erityistilannesuunnitelmaa päivitetään vuonna 2017.

3.13. Koulutus

Ympäristöterveyshuollon henkilökunta pyrkii osallistumaan koulutuspäiville, jotka koskevat talousvesiä ja/tai sisäilma asioita.

3.14. Viestintä

Asiakkaita pyritään neuvomaan ja ohjaamaan tarkastuskäynneillä sekä etupainotteisesti uusien hankkeiden suunnitteluvaiheessa. Suurta määrää toimijoita koskevista asioista pyritään tiedottamaan ja järjestämään tarvittaessa koulutusta. Kuntalaisille tiedotetaan tarvittaessa paikallisissa lehdissä tai valvontayksikön verkkosivuilla.

3.15. Laatuvarmistus

Valvontayksikön laatuvarmistusta kehitetään terveysturvallisuuden osalta vuonna 2017.

3.16. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Tunturi–Lapin ympäristöterveyshuollosta vastaava ympäristöterveysjaosto arvioi suunnitelman toteutumista. Arvioinnissa kuvataan tarkastusten kattavuus, tarkastusten ja näytteiden määrä valvontakohdetyypeittäin ja valvonnasta saadut tulot.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan, kuinka kattavasti suunniteltu toiminta ja suunnitellut tarkastukset ovat toteutuneet. Valvonnan kattavuus arvioidaan valvontakohdetyypeittäin. Kattavuus kuvataan liittämällä esimerkiksi arviointiin selvitys toteutuneiden tarkastusten lukumäärästä valvontakohdetyypeittäin, selvitys näytteenotosta valvontakohdetyypeittäin viranomaisnäytteiden osalta ja osallistumisesta valvontaprojekteihin. Tarvittaessa kerrotaan syyt tai perustelut mahdollisista toteutumatta jääneistä tavoitteista tai poikkeamista ja vaadittavat toimenpiteet, joiden avulla tavoitteet toteutuisivat seuraavalla tarkastelujaksolla.

Muita arviointikriteereitä ovat tämän ohjelman painopisteiden ja omien paikallisten painopistealueiden valvonnan toteutuminen. Arvioinnissa on hyvä tarkastella myös erityyppisiin tarkastuksiin ja kohteisiin käytettyä aikaa ja verrata sitä suunniteltuun ajankäyttöön. Arvioinnissa voidaan myös esittää valvonnassa esiin tulleiden epäkohtien

määriä ja laatua sekä kunnan viranomaisten toimenpiteitä näiden epäkohtien korjaamiseksi ja asioiden saattamiseksi lainmukaiselle tasolle.

Toteutumisen arvioinnissa voidaan esittää arvio voimavarojen riittävydestä suhteessa tarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan, ja kuinka paljon voimavaroja on käytetty ennalta suunniteltuihin valvontatehtäviin ja kuinka paljon muihin tehtäviin

3.17. Raportointi

Valvontasuunnitelman toteuman raportointi tehdään Valviran antamien ohjeiden mukaisesti maaliskuun 2018 loppuun mennessä YHTI -tietojärjestelmän kautta.

3.18. Laki- ja säädöspäerusteet

- Terveydensuojelulaki (763/94)
- Terveydensuojeluasetus (1280/1994)
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus suurten yleisötilaisuuksien hygieenisistä järjestelyistä ja jätehuollosta (405/2009)
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/2015)
- Vesihuoltolaki (119/2001)
- Kansainvälisen terveysjärjestön (WHO) kansainvälinen terveyssäännöstö (2005)
- Säteilylaki (592/1991)

Talousveden osalta laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (1352/2015)
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetuspienien yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (401/2001)
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousvettä toimittavassa laitoksessa työskentelevältä vaadittavasta laite teknisestä ja talousvesihygieenisestä osaamisesta ja osaamisen testaamisesta (1351/2006)
- Direktiivi ihmisten käyttöön tarkoitettun veden laadusta (98/83/EY)

Uimavesien osalta laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista (315/2002)

- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta (354/2008)
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta (177/2008)
- Direktiivi uimaveden laadusta (EY) (76/160/ETY)

4. TUPAKKALAIN VALVONTASUUNNITELMA VUODELLE 2017

Sisältää myös nikotiinikorvausvalmisteiden myynnin valvonnan.

4.1 Yleistä

Uusi tupakkalaki (549/2016) tuli voimaan 15.8.2016. Tupakkalain tarkoituksena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuolto valvoo kunnallisena valvontaviranomaisena alueellaan tupakkalain noudattamista. Säännöllinen valvonta perustuu Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon jaoston hyväksymään valvontasuunnitelmaan. Valvonta on riskiperusteista ja terveysthaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelmassa otetaan huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti.

Tupakkalain mukaan yleinen johto ja ohjaus kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira ohjaa kunnallisia valvontaviranomaisia niille tupakkalain lain perusteella kuuluvien tehtävien hoitamisessa. Tupakkalain mukaan valvontaviranomaisilla on tiedonsaantioikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden valmistajilta, maahantuojilta ja myyjiltä sekä muilta viranomaisilta tietoja, jotka ovat välttämättömiä tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vastaisen toiminnan selvittämiseksi. Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon jaosto on delegoinut ympäristöterveyspäällikölle ja terveystarkastajalle tiedonsaannin-, tarkastus- ja näytteenotto-oikeuden lisäksi 44 § päätökset tupakkatuotteiden ja nikotiiniväestöjen vähittäismyyntiluvista, 96 § säännösten vastaisen toiminnan kieltäminen ja vähittäismyyntiluvan peruuttaminen.

Tupakkalain valvonnasta peritään Tunturi-Lapin ympäristöhuollon jaoston hyväksymän taksan mukaiset maksut.

Valvontayksikön alueella on yhteensä 106 tupakkatuotteiden vähittäismyyntipaikkaa. Ympäristöterveydenhuolto on pyydettäessä velvollinen toimittamaan korvauksetta Valviralle tarkastuksia ja muita valvontatoimenpiteitä, valvontahenkilöstöä, maksuja ja valvontaa koskevia muita tietoja tupakkalain mukaisen valvonnan ohjausta, seuranta, raportointia ja tilastointia varten.

Asuntoyhteisöillä (rakennuksen omistajalla) on oikeus hakea kunnalliselta valvontaviranomaiselta tupakointikieltoa myös asukkaiden hallinnassa oleviin tiloihin. Kunnallisen valvontaviranomaisen on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden tai muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin.

Läkelaki (395/1987) sallii nikotiinivalmisteiden myynnin tupakkaa myyvissä vähittäiskaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla sekä ravitsemisliikkeissä 54 a- 54 d § säädetyin ehdoin. Valvontayksikkö myöntää luvat nikotiinivalmisteiden myyntiin ja valvoo alueellaan lain noudattamista. Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuolto perii nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiluvan hakijalta vähittäismyyntiluvasta maksun.

4.2 Tupakkalain mukaiset valvontatehtävät

Suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat tupakointitilalliset ravintolat, tupakkatuotteiden

ja nikotiininesteiden myyntipaikat.

Valvonta koskee tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista. Lisäksi valvotaan tupakkalaissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista sekä tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Tupakointi voidaan sallia sisätiloissa erillisessä tupakointitilassa, joka on hyväksytty tupakointiin maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) nojalla. Tällöin on kuitenkin huolehdittava siitä, ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan alueelle, jolla tupakointi on kielletty. Tupakointitila ei saa olla sellaisen sisätilan yhteydessä, joka on pääasiassa alle 18-vuotiaiden käytössä. Tupakointitilan tulee olla rakennusvalvontaviranomaisen hyväksymä ja tarkastama. Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon alueella erillinen tupakointitila on hyväksytty yhdessä ravitsemusliikkeessä.

Valvontaviranomaisen tulee ilmoittaa havaitsemistaan tupakointitilaa koskevien säännösten rikkomisesta anniskeluviranomaiselle ja tupakointitilan rakenteellisista rikkomuksista rakennusvalvontaviranomaiselle. Ympäristöterveydenhuolto ja työsuojeluviranomaiset ilmoittavat rikkomuksista toisilleen.

Tupakkatuotteiden myynti tuli luvanvaraiseksi vuonna 2009. Myynnin luvanvaraistamisen tavoitteena on vähentää alaikäisten tupakka- ja nikotiinia sisältävien tuotteiden saatavuutta ja tupakoinnin yleisyyttä. Sekä estää laittomasti maahantuotujen ja kiellettyjen tupakkatuotteiden levitys laillisten tupakkatuotteiden jakelukanavien kautta. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupa on myyntipaikkakohtainen.

4.3 Hakemusten ja ilmoitusten käsittely

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupa voidaan myöntää toistaiseksi voimassa olevana tai määrä-aikaisena. Lupa voidaan myöntää määräajaksi, jos toiminta on luonteeltaan määräaikaista. Toiminta on luonteeltaan määräaikaista silloin, kun elinkeinonharjoittaja myy tupakkatuotteita tai nikotiininesteitä vain tiettyä ajankohtana tai ajanjaksona, esimerkiksi jossain tapahtumassa, eikä toiminta ole pysyvää.

Vuoden 2017 aikana ympäristöterveydenhuolto uusii myyntipisteissä esillä pidettävät myyntilupa-asiakirjat ja lähettää ne toimijoille.

Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä myyvän elinkeinonharjoittajan on kustannuksellaan laadittava ja toteutettava omavalvontasuunnitelma tupakkalain 53 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjen kieltojen noudattamiseksi.

4.4 Myyntiluvan peruuttaminen

Ympäristöterveydenhuolto voi peruuttaa myönnetyn vähittäismyyntiluvan määräaikaisesti tai pysyvästi, jos laiminlyönti tai rikkomus sitä edellyttää. Lupa voidaan peruuttaa, jos vähittäismyyntiluvan haltija valvontaviranomaisen varoituksesta taikka rikosoikeudellisesta seuraamuksesta huolimatta jatkaa säännösten vastaista toimintaa. Myyntiluvan peruuttamisesta ja myyntirikkomuksista ilmoitetaan Valviralle. Ilmoittaminen tapahtuu suoraan myyntiluparekisterin kautta.

Tupakkalain 44 §:ssä tarkoitetun vähittäismyyntilupa voidaan peruuttaa määräajaksi, vähintään viikoksi ja enintään kuudeksi kuukaudeksi.

4.5 Tarkastukset ja valvonnan painopisteet

Suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat tupakointitilalliset ravintolat, tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden sekä nikotiininesteiden myyntipaikat.

Tupakkalain säädösten noudattamista valvotaan tupakkatuotteiden myynti- ja tarjoilupaikeissa elintarvikevalvonnan säännöllisten tarkastuskäyntien yhteydessä ja asiakasvalitusten perusteella.

Tarkastusten yhteydessä kiinnitetään huomiota esilläpitokieltoon ja tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynnin omavalvonnan toteuttamiseen, jolloin tarkastetaan tupakkatuotteiden myynnin ja nikotiininesteiden omavalvontasuunnitelma ja siihen liittyvät omavalvontakirjaukset. Tarkastusten yhteydessä katsotaan myös, onko tarkastuskohteessa ilmoitettu selkeästi tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntikiellosta alle 18-vuotiaille. Lisäksi tarkastetaan, onko kohteissa nimetty myynnin omavalvonnasta vastuussa oleva henkilö.

Ravintoloissa ja muissa ravitsemisliikkeissä, joissa on rakennusvalvontaviranomaisen hyväksymä tupakointitila, ympäristöterveydenhuolto tekee tupakkalain mukaista olosuhdevalvontaa. Kunnan tupakkavalvontaviranomainen valvoo myös tupakointitilan omavalvontasuunnitelmaa ja sen toteutumista.

Jos tarkastuksella huomioidaan tupakkalain rikkomuksia, tehdään kohteeseen seurantatarkastus. Tupakkalain rikkomisesta voidaan ilmoittaa tarvittaessa poliisille ja Valviralle.

Asunnontarkastukseen joka liittyy tupakkalain 10 luvussa säädettyihin tupakointikieltoihin ja rajoituksiin sovelletaan terveydensuojelulain (763/1994) 46 §:ää.

Taulukko 1. Tupakkalain kohdetyyppien tarkastustiheys ja tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika.

Tupakkalain mukainen kohdetyyppi	Tarkastustiheys/ vuosi	Tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika (tuntia)
Tupakointikiellot ja – rajoitukset		
Ravintola tai muu ravitsemisliike, jossa on erillinen tupakointitila	0,3	2
Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myynti ja esilläpito		
Vähittäis- ja tukkumyynti (myös tukkumyymälät, joissa on vähittäismyyntiä)	0,3	2
Tupakkatuotteiden tukkumyymälät, joissa ei ole vähittäismyyntiä	0,3	2

Säännöllisen valvonnan tarkastuksia tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntipaikkoihin tehdään yhteensä 30 kpl vuonna 2017. Tupakointitiloihin tehdään yksi tarkastus.

Taulukko 2. Tupakkalain valvonnan painopisteet valvontakaudella 2017

Toimintavuosi	2017
Tupakointikiellot ja – rajoitukset	Ulkoalueilla järjestettävät yleiset tilaisuudet
Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myynti	Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden ja myynnin esilläpitokiellon valvonta

Tupakkalain valvonnan painopisteet ovat valtakunnallisen valvontaohjelman mukaiset huomioiden lain muutos. Suunniteltu tarkastustiheys 0,3 vuodelle 2017 poikkeaa valvontakunnallisessa valvontaohjelman tarkastustiheydestä 0,5. Tupakkalain valvonta tapahtuu suurelta osin elintarvikevalvonnan yhteydessä ja osassa kohteista elintarvikevalvonnan riskiperusteinen tarkastustiheys on 0,3.

4.6 Näytteenotto ja valvontanäytteet

Ympäristöterveydenhuollolla on säännösten noudattamisen valvontaa varten oikeus ottaa ja saada asianomaisen tuotteen valmistajalta, maahantuojalta ja myyjältä tutkimuksia varten korvauksetta näytteitä tupakkalaissa tarkoitetuista tuotteista.

4.7 Lupa- ja valvontamaksut

Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuolto perii maksut myyntilupien ja ilmoitusten käsittelystä sekä asuntoyhteisön tupakointihakemuksen käsittelystä ympäristöterveydenhuollon taksan mukaisesti.

- 1) 44 §:ssä tarkoitettua vähittäismyyntilupaa koskevan hakemuksen käsittelystä;
- 2) 48 §:ssä tarkoitetun nikotiininesteen vähittäismyyntiä koskevan ilmoituksen käsittelystä;
- 3) 50 §:ssä tarkoitetun tukkumyynti-ilmoituksen käsittelystä;
- 4) 79 §:ssä tarkoitetun tupakointikieltoa koskevan hakemuksen käsittelystä.

Ympäristöterveydenhuolto perii vuosittain Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon jaoston hyväksymän taksan mukaisesti myyntipistekohtaisen valvontamaksun.

4.8 Tupakkalain siirtymäajat vuonna 2017

1.1.2017 tulee voimaan tupakkalain

- 25 §:ssä tarkoitettua tunnusomaisten tuoksujen ja makujen kieltoa sovelletaan höyrystettäväksi tarkoitettuun nikotiinittomaan nesteeseen
- nikotiininesteiden etämyynti tulee luvanvaraiseksi.
- Tupakkalain 79§ Tupakointikiellon määrääminen asuntoyhteisöön
Asuntoyhteisö voi hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden tai muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin. Kunnan on peruutettava määräämänsä tupakointikielto asuntoyhteisön hakemuksesta, jos kiellolle ei muuttuneiden olosuhteiden vuoksi ole enää perusteita.

20.5.2017 Tupakkalain 122§ Vähittäismyyntipakkauksia koskevat siirtymäsäännökset tulevat voimaan, jos tuotteet on valmistettu tai luovutettu vapaaseen liikkuvuuteen ennen 20 päivää toukokuuta 2016.

20.5.2017 Tupakkalain 124 § Savuttomia tupakkatuotteita koskeva siirtymäsäännös Muita savuttomia tupakkatuotteita kuin suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa saa 51 §:n

estämättä myydä ja muutoin luovuttaa.

4.9 Laki- ja säädösperusteet

Tupakkalaki (549/2016)

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipaikkausten varoitusmerkinnöistä 591/2016

Valtioneuvoston asetus tupakointitiloista 601/2016

Tupakoinnin torjuntaa koskeva maailman terveysjärjestön WHO puitesopimus

LIITE 1. Elintarvikevalvonnan kohteet, tarkastustiheydet ja tarkastuksiin keskimäärin käytettävä aika vuonna 2017

Valvontakohteen toimintatyyppi	Valvonta-kohteiden määrä	Tarkastustiheys/ v	Tarkastuksen kesto h	Tarkastukset yhteensä	Tarkastusten kokonaisaika (h)
Alkutuotanto					
Maidontuotanto	46	0,3	2	16	32
Lihantuotanto	26	0,2	2	5	10
Kalastus	5	0,2	2	1	2
Porotalous	Kartoitetaan				
Muut alkutuotantopaikat	160	0,1	3	0	0
Liha-ala	4				
Leikkaamo	2	1	3	2	6
Täyssäilykkeiden valmistus	2	2-3	3	5	15
Kala-alan laitokset	4				
Tuoreiden kalastus-tuotteiden käsittely	2	2	3	4	12
Kalajalosteiden valmistus	2	1-3	3	4	12
Vilja-kasvisala	6				
Leipomotuotteiden valmistus	4	1	4	4	16
Ruoka- ja kahvileipien valmistus	2	0,5	2	2	4
Muut elintarvikkeiden valmistus	1				
Muut valmistajat	1	0,5	4	1	4
Elintarvikkeiden tarjoilu	322				
Ravintolatoiminta	159	0,5-1	3	125	375
Grilli- tai pikaruokatoiminta	11	0,5	2	5	10
Kahvilatoiminta	68	0,35–0,5	2	25	50
Pubitoiminta tai vastaava pienimuotoinen toiminta	9	0,35	2	3	6
Suurtalous, laitospalvelu	36	0,5-1	2	22	44
Suurtalous, keskuskeittiötoiminta ja pitopalvelu	8	0,5-1	4	7	28
Suurtalous, tarjoilukeittiötoiminta	31	0,35–0,5	2	10	20
Elintarvikkeiden myynti	47				
Elintarvikkeiden tukkumyynti	5	0,5-1	4	3	12
Elintarvikkeiden vähittäismyynti	42	0,3-1	3	30	90
yhteensä ilman alkutuotantoa	385		yhteensä	274	748

Tarkastustiheydet
 2 kaksi kertaa vuodessa
 1 kerran vuodessa
 0,5 joka toinen vuosi
 0,35 joka kolmas vuosi
 0,25 joka neljäs vuosi
 0,2 joka viides vuosi
 0,1 kerran kymmenessä vuodessa

Liite 2 Terveydensuojelun valvontakohteiden lukumäärä ja tarkastustiheys Tunturi – Lappi 2017

Suunnitelmallisen valvonnan kohdetyypit		Valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2015–2019			Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuolto valvontasuunnitelma 2017							
					Kohteiden määrä ja tarkastusaika		Valtakunnallisen valvontaohjelman mukainen			Käytettävissä olevat resurssit huomioitu		
Toimintaluokka	Toimintatyyppi	Riskiluokka	Tarkastustiheys/vuosi	Tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika (tuntia)	Valvontakohteiden lukumäärä	Tarkastukseen käytettävä aika/tarkastus	Tarkastustiheys 2017	Tarkastusmäärä 2017	Valvontaan käytetty aika yhteensä (h)	Tarkastustiheys 2017	Tarkastusmäärä 2017	Valvontaan käytetty aika yhteensä (h)
Talousveden jakelu ja käyttö	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (vedentoimitus >1000 m ³ /d tai väh. 5000 käyttäjää) asetus 1352/2015	3	2-1	8 -15	2	8	1	2	16	1	2	16
	Muut vedenjakelualueet (veden toimitus 10-1000m ³ /d tai 50- 5000 käyttäjää) asetus 1352/2015	3	2-1 0,5* *jos vain jakelua	4-8	31	4	1	31	124	0,3	11	55
	Pienet vedenjakelualueet (veden toimitus < 10 m ³ /d tai alle 50 käyttäjää asetus 401/2001	2	1-0,5 (0,3 jos vain jakelua)	2-6	17	4	0,5	9	36	0,35	5	20
Kokoontuminen, julkiset huvi ja kokoontumis-huoneisto	Lasten ja nuorten kohteet. kerhotilat, nuorisotilat, leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot ja sisäleikkipaikat	2-1	0,35	2-4	9	3	0,35	3	9	0,35	3	3
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	Esiopetus, peruskoulu, lukio, ammattioppilaitos, muut koulut ja oppilaitokset, muu aikuiskoulutus	2-1	0,35	2-4	27	4	0,35	9	28	0,35	9	36
Majoitustoiminta,	Hotellit, hostellit, maatilamatkailu,	2-1	0,2	2-4	102	4	0,2	20	80	0,2	20	80

majoitushuoneisto	asuntolat jne											
Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneisto ja laitokset	Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneisto ja laitokset	2-1	0,35	2-3	14	2	0,35	5	10	0,25	3	6
	Solarium	0	0,2	2	1	2	0,2	1	2	0,2	1	2
Sosiaalihuollon palvelut	Lasten päiväkodit ja vastaavat				22	4	0,35	7	28	0,35	7	28
	Lastenkodit/ lastensuojeluyksiköt ja vastaavat	2	0,5-0,35	2-6	1	3	0,35	1	3	0,35	1	3
	Vanhainkodit ja vastaavat				10	4	0,35	3	12	0,35	3	12
	Muut sosiaalialan yksiköt				14	3	0,35	4	12	0,35	4	12
Liikunta ja virkistystoiminta	Yleiset uimarannat EU.uimarannat, yli 100 uimaria päivässä	2	1	2-4	0	0	2	0	0	2	0	0
	Pienet yleiset uimarannat vähemmän kuin 100 uimaria päivässä	2	1	2-3	7	2	1	7	14	0,35-0,5	5	10
	Yleiset altaat: uimahalli, kylpylä, uimala, vesipuisto tai muu yleinen allas	3	2-1	4-5	10	4	1	10	40	0,35-1	4	16
	Yleiset saunat	2	1	2-3	0	2	1	0	0	1	0	0
	Yleinen liikuntatila: urheiluhalli, kuntosali tai muu yleinen liikuntatila	1	0,25	2-4	12	3	0,25	3	9	0,25	3	9
Yhteensä					279			115	423		81	308

Tarkastustiheys

2 kaksi kertaa vuodessa

1 kerran vuodessa

0,5 joka toinen vuosi

0,35 kerran kolmessa vuodessa

0,25 kerran neljässä vuodessa

0,2 kerran viidessä vuodessa